

4.

FEMINISTICKÁ A KRIMINOLOGICKÁ PERSPEKTIVA: KRITICKÁ, A VÝVOJOVÁ KRIMINOLOGIE A KRIMINOLOGIE ŽIVOTNÍHO CYKLU

OBSAH

I. KRITICKÁ (RADIKÁLNÍ/NOVÁ/MARXISTICKÁ) KRIMINOLOGIE

1. Neomarxistický přístup
2. Teorie zájmových skupin
  - Koncept morální paniky S. Cohena
  - Morální relativismus v podání c.younga
  - Antipsychiatrické hnutí

II. VÝVOJOVÁ KRIMINOLOGIE/ KRIMINOLOGII ŽIVOTNÍHO CYKLU/KRIMINOLOGIE ŽIVOTNÍ DRÁHY

1. Teorie kontinuity (teorie sebekontroly Gottfredsona a Hirschiho)
2. Teorie kontinuity či změny (teorie antisociálního chování dvou skupin osob Moffitové)
3. Teorie kontinuity a změny (Sampson a Laub)

III. FEMINISTICKÁ PERSPEKTIVA

K. Daleyová a M. Chesney-Lindová - Feminism and Criminology (1988)

I. KRITICKÁ (RADIKÁLNÍ/NOVÁ/MARXISTICKÁ) KRIMINOLOGIE

- je spojena s obdobím nových hnutí 70. let (feminismus, antirasismus, nacionalismus)
- je kriminologií, která se snaží odlišit od klasické kriminologie spojené s pozitivismem a pokusem distancovat se od omezení dosavadní sociologie sociálních deviací
- reaguje na tehdejší problémy spojené se sociálními nerovnostmi různých vrstev ve společnosti a je proto ideologicky spjata s hnutím nové levice, které se snaží oprášit myšlenky Karla Marxe od jejich aplikace v socialistických státech
- tyto teorie jsou založeny na politizaci sociálních deviací a na pozitivní roli konfliktů ve společnosti
- hlavními oblastmi zájmu kritické kriminologie jsou

(srv Munková, 2004:97-8):

- a. kritická výpověď o aktuálních problémech společnosti, jejichž základem jsou sociální nerovnosti a sociální deprivace celých skupin
- b. odhalení politických a mocenských praktik, které těží z přetrvávajících konfliktů vlastních kapitalistickým společnostem
- c. analýza právních systémů, statistik a analýza role masmédií
- d. prezentace feministických přístupů
- e. zaměření pozornosti na oběti trestných činů

KRITICKÁ (RADIKÁLNÍ/NOVÁ/MARXISTICKÁ) KRIMINOLOGIE

- 2 PŘÍSTUPY

3. NEOMARXISTICKÝ PŘÍSTUP

- staví na myšlenkách K. Marxe,
- snaží se analyzovat rozpory vyskytující se přirozeně ve třídních společnostech
- představitelé těchto teorií zastávají názor, že právní a politické systémy kapitalistických společností jsou výsledkem historických procesů konfliktu mezi protikladnými společenskými třídami, mezi buržoazií a proletariátem
- pozornost je věnována politické a ekonomické struktuře společnosti a zní vyplývající vztahy mezi definicemi sociálních deviací a procesy třídních konfliktů

4. TEORIE ZÁJMOVÝCH SKUPIN

- vychází z pluralistického modelu moderních společností, ve kterých existuje řada skupin s konfliktními či konkurujícími se zájmy a hodnotami
- tvrdí, že změny v definicích práva a v institucích sociální kontroly jsou výsledkem konfliktu společenských skupin zastávajících různé kulturní, etnické, náboženské a ekonomické zájmy
- obsah práva i způsob jeho vynucování jsou určovány schopnostmi zájmových skupin dostat se do příslušných strategických pozic – činnosti méně mocných skupin, které ohrožují zájmy a hodnoty skupin mocnějších jsou potom definovány jako deviantní

KRITICKÁ (RADIKÁLNÍ/NOVÁ/MARXISTICKÁ) KRIMINOLOGIE

- VYBRANÉ KONCEPTY (1)

(KONCEPT MORÁLNÍ PANIKY S. COHENA)

Cohen, S. Folk Devils And Moral Panics (1973)

- centrem zájmu je analýza mechanismů, které jsou soudobé společnosti schopny udržovat řád v situacích permanentních kulturních konfliktů
- morální panika je reakcí na různé alternativní formy kultury mladých lidí a jejich chování

„...společnosti jsou vystavovány obdobím morální paniky. Podmínky, epizody, osoby nebo skupiny náhle začnou být definovány jako hrozba pro sociální hodnoty a zájmy, jejich povaha je prezentována ve stylizovaném a stereotypním módním hávu prostřednictvím masových médií, morální barikády jsou bráněny vydavateli, biskupy, politiky a dalšími správně smýšlejícími lidmi, společensky zplnomocnění experti vyslovují své diagnózy a řešení, hledají se a přiklání se k určitým způsobům, jak s problémy naložit. Předmět zájmu se najednou objevuje, vytrácí či zhoršuje a stává se více viditelným, někdy je předmět paniky zcela nový, jindy je jím něco, co již má za sebou dlouhou existenci, ale najednou se objeví v novém světle. Někdy panika projde a pomine a je zapomenuta s výjimkou lidové a kolektivní paměti, jindy má vážnější a dlouhotrvající následky a může být zdrojem změn v právní a sociální politice či ve způsobu, jakým společnost sama sebe vnímá.“ (Cohen, 1973)

KRITICKÁ (RADIKÁLNÍ/NOVÁ/MARXISTICKÁ) KRIMINOLOGIE

- VYBRANÉ KONCEPTY (2)

(MORÁLNÍ RELATIVISMUS V PODÁNÍ C.YOUNGA)

C.Young. The Drugtakers: The Social Meaning Of Drug Use (1971)

- jde o problematika morálního relativismu a roli masmédií v procesu šíření deviací/drog
- uživatelé drog jsou prostřednictvím expertů utvářeni v hypotetického člověka ulice
- morální relativismus u uživatelů drog specifikuje následujícím způsobem:
  - a. braní drog nemusí být vnímáno jako deviantní – jedinec se ocitá v situaci sociálního konfliktu, neboť braní drog není definováno jako individuální patologie ale jako obava z ohrožení středostavovského hodnotového systému životním stylem drogové subkultury
  - b. taková poškozující definice odráží různé vzory chování v průběhu socializace v moderních společnostech, přičemž braní drog představuje řešení současných (moderních) problému pomocí individuální volby v situaci neexistence dalších adekvátních alternativ
  - c. sociologické koncepty, které se snaží vysvětlit užívání drog využívají stejný hodnotový rámec středostavovské vrstvy a díky své zúžené perspektivě nejsou schopni vnímat realitu sociálního světa objektivně, tj. mimo okruh svých zažitých hodnot
  - d. tito experti mají moc vyjednávat a měnit realitu tak, aby odpovídala jejich představám (vymyšleným konceptům) a požadují sociální kontrolu či reformu stávajícího přístupu – ovlivňují nejen tvorbu politických programů, ale i mohou ovlivnit způsob zacházení s deviantními jedinci v příslušných institucích
  - e. procesem šíření deviací neobjektivně informovanými masmédií je realita označeného jedince rekonstruována/měněna (medicínou, totálními institucemi), a to tak, aby mohla sloužit k ospravedlnění teorií a programů těchto expertů

KRITICKÁ (RADIKÁLNÍ/NOVÁ/MARXISTICKÁ) KRIMINOLOGIE

- VYBRANÉ KONCEPTY (3) (ANTIPSYCHIATRICKÉ HNUTÍ)

- naráží na snahu deinstitucionalizace v 70. a 80. letech
- vychází z názoru, že psychiatrie nedisponuje platnými postupy při určování psychiatrických diagnóz, zužuje tak koncept sociální deviace na morálně politický názor či úsudek: na jedné straně je po člověku požadováno, aby byl normální, konformní a rozumný a na druhé straně žije ve znepokojujícím a destruktivním prostředí městské průmyslové spolnosti
- psychiatrické zacházení (léky, elektrošoky) se snaží o přizpůsobení těchto jedinců požadavkům vnějšího světa a ponechávají je napospas jejich vnitřním problémům
- hnutí zdůrazňuje nutnost zabývat se vazbami mezi ničujícími efekty každodenního života a širšími politickými strukturami , které je vytvářejí (psychiatři jsou neschopni rozlišit mezi normalitou a duševní chorobou

II. VÝVOJOVÁ KRIMINOLOGIE/ KRIMINOLOGII ŽIVOTNÍHO CYKLU/KRIMINOLOGIE ŽIVOTNÍ DRÁHY¹

- VÝVOJOVÉ TEORIE VZTAHU MEZI ZLOČINEM A ŽIVOTNÍ DRAHOU

- jsou v současnosti centrem zájmu kriminologů
- na zločin je nahlíženo jako na proces vývoje, který potenciálně začíná v dětství a rozvíjí se v průběhu životního cyklu
- snahou kriminologů je přitom vysvětlit pokračování kriminálního chování („trvalost“) anebo jeho náhlé ukončení („změnu“), tj. proč se lidé vyvíjejí či nevyvíjejí v zločince
- největší vzdělanci ve vývojové kriminologii byly empirickými a popisnými výzkumníky, kteří užívali longitudinálních (dlouhodobých) výzkumných postupů k dokumentování faktorů, které zvyšují pravděpodobnost rizika páchaní zločinu v různých fázích životního cyklu jedince

Z čeho vycházejí vývojové teorie zločinu ?

- vývojová perspektiva se zaměřuje na to, jak se vyvíjí jedincův život během přecházení různých sociálních kontextů X přičemž tradiční kriminologická perspektiva se zabývá tím, ve kterých kontextech či rysech kontextu je zločin vyvoláván
- jinak řečeno je tato vývojová perspektiva dynamickou, studuje zdali zůstává jedincovo chování v čase stabilní či zdali se v čase mění

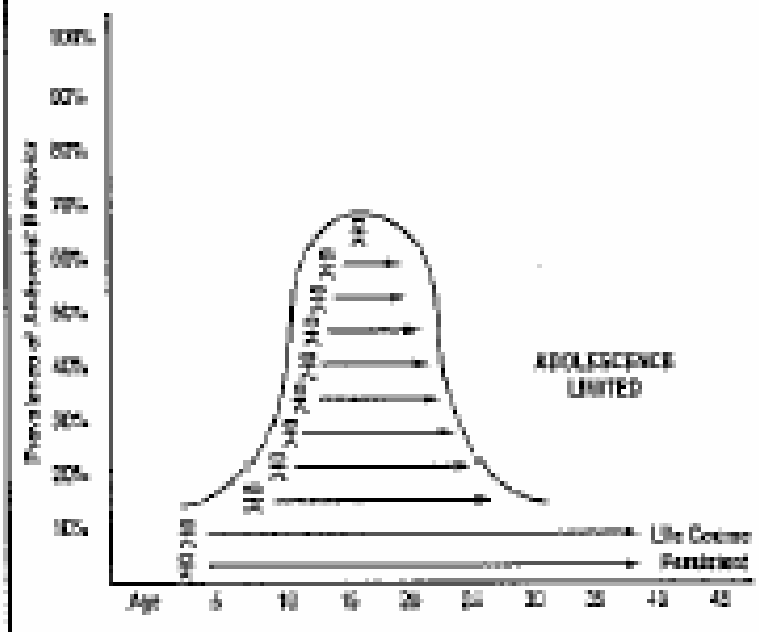
X

- tradiční kriminologická perspektiva je často statickou a tvrdí, že kontexty mají stabilní a přetrvávající účinky na lidi, kteří jsou s nimi svázáni

¹ Benson (2002); Samson and Laub (1990; 1992; 1993; 1995)

Figure 42.1

Hypothetical Illustration of the Changing Prevalence of Participation in Antisocial Behavior Across the Life Course (The solid line represents the known curve of crime over age. The arrows represent the duration of participation in antisocial behavior by individuals.)

Zdroj: Cullen, Agnew (2003)

VÝVOJOVÉ TEORIE VZTAHU MEZI ZLOČINEM A ŽIVOTNÍ DRAHOU

Proč je vhodné zabývat se vývojovými procesy v dětství ?

1. hlavní příčiny zločinu skutečně pravděpodobně spočívají v dětství
2. dosavadní teorie, které se výhradně zaměřují na to, co se děje v teenagerovských letech a po nich jsou neúplné, ne-li nesprávné – resp. většina existujících teorií zločinu jsou špatné, protože **připisují zločin podmínkám typu vyhození ze školy, nezaměstnanost aj., ke kterým dochází dlouho poté, co jedinci začínají svou zločineckou dráhu**, tj. během dětství
3. vztah mezi dětstvím a další deviací je dostatečně silný k tomu, aby ukázal, že participace na zločinu je dynamickým, vývojovým procesem

- rozlišujeme tři kategorie vývojových teorií zločinu:

1. Teorie kontinuity jednání (teorie sebekontroly Gottfredsona a Hirschiho)
2. Teorie kontinuity jednání **anebo** jeho změny (teorie antisociálního chování dvou delikventních skupin osob Moffitové)
3. Teorie kontinuity jednání **a** jeho změny (využití konceptu sociálních pout a lidského kapitálu Sampsonem a Laubem)

1. TEORIE KONTINUITY/SPOJITOSTI/SOUVISLÉHO JEDNÁNÍ (TEORIE SEBEKONTROLY GOTTFREDSONA A HIRSCHIHO)

General Theory of Crime (1995)

Jaké jsou základní teze ?

1. přetrvávající sklon k páčání zločinu Gottfredson a Hirschi zdůvodňují a nazývají nízkou sebekontrolou (low self-control)
2. ta se objevuje v dětství ve věku kolem osmi let
3. nedostatek vývoje vnitřní kontroly je vysvětlován pochybením rodičů:
  - a. dohlížet nad dětmi,
  - b. rozpoznat deviantního chování a
  - c. případně takové chování potrestat a upravit:

„Jedinci s nízkou sebekontrolou jsou spíše impulsivní, necitliví, směřují k fyzičnosti namísto psychičnosti, rádi riskují, jsou krátkozrací a neverbální (Gottfredson a Hirschi, 1990: 90) vzhledem k tomu, že tato tendence je významná pro tyto rysy, aby byla spojována se stejnými lidmi a protože tyto rysy směřují k přetrvávání během celého života, zdá se být smysluplné zvažovat je a vnímat je jako stabilní konstrukt užitečný pro vysvětlení zločinu (p.90-1)

4. jednou ustanovená nízká sebekontrola je vysoce rezistentní vůči tomu, aby byla změněna, i když jedinci zažívají šťastné změny v jejich životních okolnostech (např. získají dobrou práci anebo se účastní programů podporujících nalezení zaměstnání)
5. jedinci s nízkou sebekontrolou táhnou tento balík rysů s sebou kamkoli jdou a kdykoli:

„V dětství urputně šikanují, lžou a kradou, jako teenageři a dospělí využívají příležitosti být zahrnuti v delikventních a kriminálních aktivitách;

...

nízké sebehodnocení infikuje každý aspekt jejich života - snaží se proto bezprostředně nalézt uspokojení, riskují přitom a nedbají budoucích následků (p.444);

...

nejenže porušují zákon, ale rádi vytváří veřejný nepořádek, pijí a beru drogy, podílí se na nehodách při řízení pod vlivem drog a umírají mladí;

...

jsou omezení v utváření a udržování kvalitního přátelství a partnerství (manželství), mají nemanželské děti, trpí více rozvody, častějším vyhozením ze školy a obtížným nalézáním a udržením zaměstnání;tito jedinci s nízkou sebekontrolou jsou v krátkosti architekty života, který je nasycen zločinem, deviací a sociálními neúspěchy (Cullen, Agnew, 2003:.445)

TEORIE SEBEKONTROLY GOTTFREDSONA A HIRSCHIHO

/pokračování

Jaké jsou hlavní předpoklady teorie sebekontroly Gottfredsona a Hirschiho ?

1. **antisociální chování** je v průběhu života neměnné, stabilní (a nedochází tedy ke přeměně k prosociálnímu chování):
  - lidé směřují k vykonávání zločinu a-nebo projevům sociálního neúspěchu v jejich životě, přičemž ve svém chování se nemění (a pokud ano, pak pouze proto, že byly omezeny příležitosti vyjádřit svou nízkou sebekontrolu)
2. **nízká sebekontrola** není způsobena biologickými deficitemi či psychologickými dysfunkcemi, ale je spíše produkována odlišnou sociální zkušeností
  - dobrá rodičovská kontrola (dohled) vštěpuje sebekontrolu, zatímco omezený dohled nikoli;
  - jednou implantované odlišnosti v sebekontrolě mezi jedinci jsou v průběhu života nezměnitelné a nevladatelné;
  - sebekontrola tak odlišuje kdo lidé jsou – jejich klíčové individuální rysy – a odlišuje životní dráhu, kterou tito lidé zakusí
3. **základní rysy nízké sebekontroly** ovlivňují nejen sociální připoutání ke společnosti, ale i příčiny zločinu (tj. lidé, kteří mají nedostatek sebekontroly nejen že páchají zločin, ale také jsou neúspěšní ve škole, v zaměstnání, v sociálních vztazích).
  - teorie sebekontroly tedy odmítá Hirschiho teorii sociálních pout, ve které Hirschi tvrdí, že slabé sociální svazky způsobují účast na delikvenci
4. **křivka zločin-věk je ve společnostech neměnná**, i přestože G+H nepopírají, že zločin v teenagerovských letech roste a klesá když stárnou,
  - tento růst a pád míry zločinnosti odporuje jejich teorii a mimo jiné to znamená, že někteří lidé musí vstupovat a opouštět zločin
  - G+H výskyt této křivky nedokážou vysvětlit, tvrdí, že jde o „sociální tajemství“:

2. TEORIE KONTINUITY/SPOJITOSTI/SOUVISLÉHO JEDNÁNÍ ANEBO JEHO ZMĚNY

(TEORIE ANTISOCIÁLNÍHO CHOVÁNÍ DVOU DELIKVENTNÍCH
SKUPIN MOFFITOVÉ)

Jaké jsou základní teze teorie antisociálního chování dvou delikventních skupin?

- je jednou ze skupin nedávných teorií, která se pokouší vysvětlit modely v antisociálním chování během životní dráhy
- srdcem teorie je tvrzení, že trvalé antisociální chování je výsledkem interakce mezi individuálními rysy a sociálním prostředím delikventních jedinců
- Moffitová přistupuje ke křivce věk-zločin odlišným způsobem - tvrdí, že skok do zločinu během teenagerovských let lze vysvětlit pomocí těchto dvou skupin, které se vyvíjí odlišným způsobem:
  1. první skupinu nazývá „trvalí delikventi aktivní během celé jejich životní dráhy“ (life-course persitent offenders)
    - začínají antisociálně jednat časně a pokračuje ve své rozmarnosti až do pozdní adolescence
    - u této skupiny delikventů je jejich chování vedle sociálního prostředí ovlivněno individuálními rysy, a proto je v časně dospělosti opuštěno
  2. druhou skupinu nazývá „adolescencí omezení delikventi“ (adolescent-limited offenders), kteří začínají své delikventní aktivity konat během teenagerovských let
    - u této skupiny delikventů není jejich chování vedle sociálního prostředí ovlivněno individuálními rysy, a proto je od něho v časně dospělosti opuštěno

TEORIE ANTISOCIÁLNÍHO CHOVÁNÍ DVOU DELIKVENTNÍCH SKUPIN MOFFITOVÉ

/pokračování 2

Jaké jsou hlavní předpoklady teorie antisociálního chování dvou delikventních skupin ?

1. proces vývoje delikventního chování u první skupiny trvalých delikventů

vnímá Moffitová jako komplikovaný proces, ve kterém interagují individuální rysy jedince se sociálním prostředím a zakotvují se v trvalém antisociálním chování

2. vývoj trvalé delikvence začíná neuropsychologickými deficity

„Psychologické deficity jsou vytvářeny tehdy, je-li narušen normální vývoj mozku vystavením drog či omezenou výživou v předškolním období či zraněním anebo vystavením jedince účinkům toxinů typu olova (p.683 In Cullen, Agnew, 2003: 446)

2. tyto deficity zamykají jedince do zločinu takovým způsobem, že jedinci

interagují se sociálním prostředím a vytvářejí se nevýhody, které je vtáhnou (ensnare) do antisociálního žití

„V dětství například lidé s neuropsychologickými deficity často podporují přísnější a nevypočitatelné rodičovství, které následně zhoršuje jejich antisociální orientaci ...

[tito jedinci] pravděpodobně nebudou úspěšní ve škole či otěhotní jako náctiletí

...omezené volby znemožňují vstupovat do konvenčních sociálních rolí, které je mohou vyprostit ze zločinného chování. Anebo mohou ztratit práci či skončit ve vězení, zažít zkušenosti, které je obtížně vytrhnout z jejich vývojových vzorců.“ (ibid.)

3. individuální deficity či rysy podporují stabilitu delikventního chování

4. adolescencí omezení delikventi provozují kriminalitu pouze

v teenagerových letech, přičemž se vstupem do dospělosti se snaží překročit prostor vedoucí k dospělosti (maturity gap) splněním očekávání společnosti, kterého se do té doby po několik let zdržovali (např. sexuální aktivita, kouření, konzumace zboží)

5. tato mezera mezi biologickou a sociální zralostí je zdrojem nespokojenosti a motivace k delikvenci – motivace je přenášena do chování, ve kterém mladí předvádějí delikventní chování adolescentů, obvykle trvalých delikventů

6. k delikvenci také dochází z toho důvodu, že je sebeposilující, neboť ukazuje autonomii dospělosti a zralosti:

„...každé porušení zákazu vycházení, krádež auta a společné kouření je projevem nezávislosti (Caspi a Moffit, 1995: 500)“

7. s tím, jak se uzavírá mezera zralosti a zvyšuje se uvědomění si následků špatného chování, dospělé konvenční role se stávají dostupnými (práce a manželství) a od delikventního chování je upuštěno

3. TEORIE KONTINUITY/SPOJITOSTI/SOUVISLÉHO JEDNÁNÍ A JEHO ZMĚNY

(VYUŽITÍ KONCEPTU SOCIÁLNÍCH POUT
A LIDSKÉHO KAPITÁLU SAMPSONEM A LAUBEM)

Sampson a Laub. Pathways and Turning Points Throughout Life (1993)

Jaké jsou základní teze teorie Sampsona a Lauba ?

- byli prvními kriminology, kteří studovali zdroje zločinu v životním cyklu
- tvrdí, že
  - a. životní trajektorie se může rozšiřovat v dětství a lze dokázat, že antisociální chování je relativně stabilní mezi fázemi životního cyklu
  - b. delikvence je charakterizována jak trvalostí, tak i změnou: vstup na kriminální trajektorii totiž neznamena životní ortel, neboť mnohé studie ukazují, že delikventi přijdou ke zkušenostem, které je podnítkem k tomu, aby změnili své chování a odklonili se od zločinu
- snažili se vysvětlit, co vytváří spojitost mezi kriminálními cestami a co vytváří změnu jako klíčový bod v jejich životě

Centrální teze a koncept sociálního kapitálu:

- kvalita sociálních pout, která je základem pro vykonávání neformální sociální kontroly pomáhá vysvětlit počátek, trvání a zakončení kriminálního a deviantního chování. Sociální pouta utvářejí to, proč lidé začínají delikvenci, pokračují v ní a mění ji a končí s ní
- vedle užití konceptu sociálních pout zavádějí koncept sociálního kapitálu, který se vztahuje ke zdrojům – ať již instrumentálním či afektivním, které jsou získány z kvality sociálních vztahů. Roste-li sociální kapitál – např. manželství přináší více peněz, rodinných vazeb, podpory a uspokojení, vztah je důležitější v jedincově životě.

SAMPSON A LAUB /pokračování

- tvrdí, že během dětství a dospělosti jsou mladí předmětem procesů sociální kontroly typu přímá kontrola a vztah k rodičům a vazby na školu, které ovlivňují rozsah jejich delikvence
- efektivita této sociální kontroly je ovlivněna strukturálními faktory a individuálními odlišnostmi: např. rodiče budou málo efektivní v sociální kontrole, pokud jsou v rodině, která se často stěhuje a mají děti nízkou sebekontrolu

Hypotéza:

- komplexní soubor faktorů se slučuje se zakotvením dítěte do zločinecké životní dráhy: některými z těchto podmínek jsou:
  - b. individuální podmínky - individuální odlišnosti typu obtížný temperament a časné problémy s chováním
  - c. sociálně strukturální podmínky - jsou zakořeněné v nevýhodném a nestabilním sociálním kontextu, do kterého se dítě narodí
- tyto (negativní) podmínky se spojují a posilňují rodinný život, který lze označit za neefektivní a odmítající rodičovství a snižují šance dětí na úspěch, docházku do školy, a zapřičiňují, že děti jsou vystaveny delikventním vrstevníkům a příbuzným
- období trvalosti delikventního chování je založeno na tom, že zločin **oslabuje sociální pouta** ve škole, v práci, v rodině a manželství, což vede k dalšímu zločinu, který dále oslabuje sociální pouta ...
- odklon od zločinného chování (změnu delikventního chování) může ovlivnit **upevnění konvenčních sociálních pout** (viz Hirschi) – stejně jako teoretikové kontroly Sampson a Laub tvrdí, že kvalitní sociální pouta jako je dobré manželství či dobrá práce akumulují sociální kapitál a vystavují delikventy neformálním sociálním kontrolám, které vede ke změně chování preferujícího dodržování zákona

III. FEMINISTICKÁ PERSPEKTIVA

- datuje se na přelomu 60. a 70. let, hojně je prosazována od konce 70. let minulého století
- feministické práce spojuje kritický pohled na kriminalitu žen a roli genderu v teoriích sociálních deviací, které byly v tradičních i nových koncepcích deviací podceněny či zcela opomenuty
- do roku 1970 totiž byla sociologie deviací skutečně pouze mužskou záležitostí, vypovídající o světě mužů, kdy snaha o vytvoření obecné teorie sociálních deviací byla založena na tendenci nalézt něco, co bude velmi neobecné, specifické, kontextuální, historické a místní a emotivní, konvenčně maskulinní. Předpoklad mužskosti odpovídá potřebám mužského (maskulinního) státu, který požaduje obecná, univerzálně platná, logická a neutrální pravidla aplikovatelná v konkrétním řízení (Summer, 1994)
- dívčí gangy se navíc objevují jako specifický fenomén až v 80. letech

FEMINISTICKÁ PERSPEKTIVA

- KNIHY, KTERÉ SE PŘED NÁSTUPEM FEMINISMU VĚNOVALY PROBLÉMŮM ŽEN JAKO DEVIANTEK ČI OBĚTÍ DEVIANTNÍCH JEVŮ

1. práce **W.Thomase z roku 1928 – The Unadjusted Girl**, kde byla interpretována ženská delikvence:
  - a. ženská delikvence je výsledkem neadekvátních hodnot, které se projevují v ženské roli jejich nositelek
  - b. nepřizpůsobené ženy nevstřebaly prorodinné hodnoty související s její rolí manželky a matky;
  - c. příčinu nevstřebání těchto prorodinných hodnot lze spatřovat ve výchově v rodině , kdy jim příslušný morální kodex nebyl vstřebán (a za své nekonvenční hodnoty tedy nemohou) z důvodu méně geografických a ekonomických podmínek kultury, ve kterých vyrůstaly
2. zkoumání **ženské prostituce Kingsley Davisem - The Sociology of Prostitution (ASR, 1937)**:
  - a. je zkoumána z „mužských“ pozic
  - b. je připouštěna její relativní funkčnost, protože slouží jako sociální služby pro ty, kteří nejsou schopni zajistit si uspokojení jiným způsobem a může být i ventilem proti hrozbě sexuální agrese (Downes a Rock, 1989)
3. Albert Cohen v rámci analýzy Delikventních chlapců (1955) vnímá problémy dívek jako vznikající z jejich ženské role ve společnosti, kdy zatímco chování chlapců aspiruje k dosažení statusu a k poměřování se s ostatními chlapci, chování dívek je zaměřen na správné a uspokojivé vztahy s opačným pohlavím
4. Cloward a Ohlin v Delikvenci a příležitosti (1960) hovoří pouze o vlivu ženské role na problémy chlapců s identifikací se svou mužskou rolí v případech, kdy doma i ve škole dominují ženy a chlapci proti tomu protestují násilným chováním

FEMINISTICKÁ PERSPEKTIVA

OBLASTI ZÁJMU FEMINISTICKÉ LITERATURY

(SRV. MUNKOVÁ, 2004:120-1)

1. kriminalita žen je důsledkem emancipace žen
  - rozsah a charakter kriminality žen se začíná **přibližovat kriminalitě mužů** a může být interpretován jako latentní důsledek procesu ženské emancipace (projevem tohoto trendu můžou být statistické počty uvězněných žen v padesátých a šedesátých a sedmdesátých letech, které trvale rostou, a to i za delikty typu podvody, padělání, zpronevěra, které byly dříve doménou mužů) (Freda Adlerová – Sisters in Crime (1975))
2. polemika s přežívající tezí, že s ženskými pachatelkami je v institucích sociální kontroly mírněji zacházeno
  - Heidensohnová však tvrdí, že **ženy podstupují dvojí trest** – jeden za **porušení pravidel** a druhý za **porušení sociální role**, a žena tak selhává jak jako občanka, tak i jako matka
3. polemika nad zjištěním, že ženy jsou častěji předmětem neformální sociální kontroly, která souvisí s privátní sférou života a svými důsledky je více svazují než formální kontrola, které jsou vystaveni převážně muži
  - ženy jsou **přesocializované**, páchají proto méně kriminality oproti mužům, kteří jsou v rámci svých životních strategií ochotni podstupovat více rizika a definovat delikvenci pozitivněji
4. snaha o analýzu sociálních důsledků, které přináší rozdílnost pohlaví ve vztahu k sociálním deviacím
  - tento přístup obohacuje „mužský“ pohled na sociální deviace o novou dimenzi, ve které je možno řadu problémů nahlížet z jiného úhlu

FEMINISTICKÁ PERSPEKTIVA

- VYBRANÍ AUTOŘI FEMINISTICKÁ KRIMINOLOGIE:

1. C. Smartová – Women, Crime and Criminology (1977)
2. F. Heidensohnová – A Deviance of Woman: A Critique and Enquiry (BJS, 1968) a Woman and Crime (1985)
3. F. Adlerová – Sisters in Crime (1975)
4. M. Millmanová – She Did It All For Love: A Feminist View Of The Sociology Of Deviance (1975)
5. R. Rodmellová – Men, Women And Sexuality: A Feminist Critique Of The Sociology Of Deviance
6. K. Daleyová a M. Chesney-Lindová - Feminism and Criminology (1988)

K. DALEYOVÁ A M. CHESNEY-LINDOVÁ
Feminism and Criminology (1988)

- viz článek

KRITIKA FEMINISTICKÉ KRIMINOLOGIE

GESHTORPE A MORRIS – FEMINISM AND CRIMINOLOGY IN BRITAIN (BJOFC, 1988)

- kriticky zhodnocují feministickou kriminologii v Británii a docházejí k závěru, že vytvářet koncepce feministické kriminologie je nesprávné, i když feministický pohled je užitečný a měl by existovat a být podporován - feministická kriminologie by totiž trpěla a trpí stejnými stereotypními deformacemi jako kriminologie tradiční

- těmito deformacemi jsou (Munková, 2004:119-20):
  - a. pohled zaměřený výhradně na problematiku gender, který redukuje zájem o jiné proměnné jako je kriminalita mocných, etnicita aj.
  - b. snaha o eliminaci sexismu neznamená vyšší aciditu zjištěných skutečností
maskulinitaj vnímána pod vlivem stereotyů
  - c. feministické kriminoložky mají tendenci eliminovat další významné proměnné ovlivňující problematiku gender (třída, rasa)
  - d. příčiny sexismu jsou analyzovány jednodimenzionálně, tj. buď se vymezují ve vztahu k mužům anebo jsou vágním způsobem odvozovány z kapitalistického způsobu výroby